

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА 3 1955 ГОДА ●

● NO.36 (3444) ●

● ЧАЦВЕР, 24 ВЕРАСНЯ, 2015

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Урокі патрыятызму ў музеі паэта
Стар. 2

Сябры-суседзі Яніса Райніса
Стар. 3

І там сустрэлі землякоў...
Актывісты Цэнтра беларускай культуры “Голас Радзімы” з Мікалаева наведалі гарадскі прытулак для людзей пажылога ўзросту ды інвалідаў
Стар. 4

РЭГІЁНЫ ДРУЖБЫ

І мы яшчэ спяём!

Аптымiстычныя нататкі пра тое, што ёсць каму ў Белгарадскай вобласці Расіі пашыраць беларускую культуру ды спяваць беларускія песні

Іван І Валянціна Ждановічы

Адна з яркіх сустрэч нашай жніўняўскай камандзіроўкі ў Белгарад была з гарманістам-земляком Мікалаем Грашчанкам. Яе арганізавалі калегі з “Белгородской правды”: намеснік рэдактара Сяргей Яромін ды журналістка Нэля Каліева. Апошняя, дарэчы, таксама з беларускімі родавымі каранямі, а ў Белгарад яна трапіла праз Казахстан, увабраўшы ў сябе кроў ды культуру і стэпавага народу. У каторы раз пераконваемся: сваё да свайго горнецца. Калі збіраліся ў камандзіроўку, папрасілі калег капнуць: а з кім з сацыяльна праяўленых беларусаў Белгарада варта нам сустрэцца? І яны не проста знайшлі таленавітага беларуса-гарманіста, але і пагаварылі з ім, надрукавалі ў газеце вялікі тэкст пра ўраджэнца Магілёўшчыны.

Пры нашай сустрэчы з земляком, які працуе ў Белгарадскім дзяржцэнтры народнай творчасці, была і Нэля. Узнікла пытанне: калі б утварылася ў горадзе суполка беларусаў, то ці было б каму там спяваць беларускія песні? А на Белгарадчыне, у адрозненне ад іншых рэгіёнаў Расіі, няма пакуль аніводнай беларускай суполкі. То

можна і няма каго збіраць? “Ну што вы, нашых тут, таленавітых ды галасістых, шмат... — запэўніў Мікалай Аркадзевіч. — Нават у нашым цэнтры працуе намесніцай дырэктара Іанна Калашнікава, яна родам з Бягомля. Ды і мой сябар Віктар Слабачук, дырэктар абласнога драмтэатра, а па адукацыі прафесійны скрыпач, да беларускай культуры ставіцца з вялікай павагай: у яго і жонка — беларуска”.

Праз гарманіста і выйшлі мы на Віктара Слабачука. Гасцінна прымаючы нас ужо на наступны дзень, дырэктар па нашай просьбе запрасіў на сустрэчу і жонку, Галіну Міхайлаўну. Яна згадала: яе бацька, генерал-чыгуначнік Міхаіл Вікенцьевіч Хорак — з Баранавіч родам. Пра тое, як і пра Слабачука, мы яшчэ напішам. Як знак прыхільнасці да Беларусі дырэктар паказаў у пакойчыку пры кабінцеце і вялікі, на ўсю сцяну дыван з выявай сімвалаў тэатральнага фэсту “Белая Вежа” — ён праходзіць у Брэсце. І артысты з Белгарада на ім хораша выступалі. На пытанне, ці навучыла жонка дырэктара спяваць беларускія песні, адказаў злёту: “Ды ў нас тут “Ручнікі” — любімая на ўсіх застоллях!” І паспрабаваў нават спяваць: “У суботу Янка/ Ехаў ля ракі/ Пад вяр-

Беларус М. Грашчанка — вядомы на Белгарадчыне гарманіст

бой Алёна/ Мыла ручнікі...” Змогуць, пэўна, падцягнуць беларускую песню і некаторыя з артыстаў тэатра, у якіх беларускія родавыя карані.

Як бачым, нефармальны асародак сяброў Беларусі ды нашай культуры ўжо фактычна ёсць у самым цэнтры Белгарада: тэатр знаходзіцца пры галоўнай, Саборнай плошчы горада. Між тым не выключана, што беларускія народныя песні, а таксама іншыя элементы духоўнай спадчыны нашых продкаў могуць, калі пашукаць, знайсціся і ў тамтэйшых

вёсках. Адкуль высновы? Рыхтуючыся да камандзіроўкі, мы шукалі праз інтэрнэт сляды беларусаў на Белгарадчыне — і знайшлі іх. У прыватнасці, у часопісе “Современные наукоемкие технологии” (№ 9, 2005), у тэксце “Активизация международных контактов в XVI-XVIII веках и их влияние на развитие традиционной культуры Белгородчины”, аўтар якога Дудка А. І., чытаем: “Наряду с русской и украинской шла белорусская колонизация южнорусских степей. → Стар. 4

АНОНС

Колеры і рысы “Паланэза”

Вялікая мастацкая выстава да 250-х угодкаў Міхала Клеафаса Агінскага адкрываецца 23 верасня ў мінскім Палацы мастацтваў

Такія асобы, як наш славуты супляменнік, нязменна, ва ўсе часы прыцягваюць увагу творчых людзей. І мастакі — не выключэнне. У тым жа пераканацца на Рэспубліканскай мастацкай выставе “Паланэз”, якая адкрываецца ў Рэспубліканскай мастацкай галерэі Беларускага саюза мастакоў (Палац мастацтва, вул. Казлова, 3). Выстава прысвячаецца 250-годдзю славутага сына беларускага роду. “Знакаміты кампазітар і музыкант, выдатны дзяржаўны дзеяч і дыпламат — надзвычай прыцягальная постаць для творчага яе асэнсавання, — лічыць намесніца дырэктара Палаца мастацтва па выставачнай дзейнасці Нагалья Барсукова. — Шмат цікавых адкрыццяў чакае і тых, хто бярэцца даследаваць ягоную культурную спадчыну. Як вядома, 2015-ы аб’яўлены UNESCO годам Міхала Клеафаса Агінскага, і гэта ёсць яркае сведчанне яго значнасці для сусветнай мастацкай культуры”.

Увагу творцаў па-ранейшаму прыцягвае дзейнасць Міхала Клеафаса Агінскага, ягонае жыццё, абвясняе рамантычным духам ды героікай змагання. Яму прысвечана эсэ Уладзіміра Караткевіча “Песня Паўночных Афін”, опера Алега Залётнева “Міхал Клеафас Агінскі. Невядомы партрэт”, дакументальны фільм “Паланэз ля-мінор” рэжысёра Віктара Дашука. Гукі паланэза — яркая дамінанта і ў мастацкім фільме “Паланэз Агінскага” рэжысёра Льва Голуба. Цяпер і мастацкая супольнасць ладзіць выставу “Паланэз”. Празентуюцца працы і знакамітых, і маладых творцаў: прадстаўлена каля 250 работ больш чым 60 аўтараў.

РАЗАМ

На Волзе шануюць Купалу

Іван Іванаў

Пад час святкавання 40-годдзя з часу адкрыцця музея Песняра ў сяле Пячышчы пад Казанню выкрышталізавалася прыгожая ідэя: паставіць на беразе Волгі металічны помнік знакамітаму пісьменніку-беларусу

Кіраўнік Беларускай суполкі Татарстана “Спадчына” Сяргей Марудэнка — пэўна, адзін з тых, хто мае да гэтай задумы непасрэд-

нае дачыненне. Мы гутарылі з ім на з’ездзе Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі”, які праходзіў у Маскве ў 20-х чыслах траўня. І зямляк жыве тады клопатамі пра будучае свята. Чакалася на Волзе дэлегацыя з Беларусі, з Купалаўскага музея, на чале з яго дырэктаркай Аленай Ляшковай. І ў гаспадарлівага, энергічнага гендырэктара Эксперыментальна-вытворчага завода са складанай абрэвіятурай “ВКНИИВОЛГ” было шмат ідэй, скіраваных на пашырэнне “беларускай прысутнасці” ў Та-

тарстане. Ну а пра Пячышчы і створаны там Музей Купалы ён расказваў з такім захапленнем! Згадваў пра высокіх гасцей з Беларусі, якія там пабывалі. Адзін дык увогуле, хоць часу бракавала, завінуўся паехаць туды на ноч глядзячы, і прыйшлося ж Сяргею Паўлавічу такія шматхадовыя камбінацыі правярнуць. А ды, хоць на цеплаходзе па Волзе катаўся, губу скрывіў, “у госці да Купалы” не паехаў. І ў хуткім часе — ну ёсць жа Бог на свеце, кажа зямляк — пачаліся ў яго праблемы са здароўем.

Бо да святніні, дададзім, стаўленне павінна быць адпаведным. А што Купала ёсць святніня для беларусаў — хто ж будзе адмаўляць?..

Чаму ж падаецца мне, што менавіта Сяргей Паўлавіч і падаў ідэю помніка Янку Купале ў Пячышчах? Бо не сакрэт: на яго заводзе якраз і адліваюць унікальныя помнікі, якія стаяць ужо ў розных гарадах Расіі ды і за яе межамі. Да-

рэчы, ужо год, з 5 верасня 2014-га (Віншум, паважаны зямляк!) Сяргей Марудэнка мае статус Ганаровага консула Рэспублікі Беларусь у Рэспубліцы Татарстан, да таго ж ён — член камісіі Грамадскай палаты Татарстана па пытаннях эканамічнага развіцця. Што азначае: ягоная прапанова — то не проста прыгожыя словы, а прадуманае, уважанае рашэнне. → Стар. 2

РАЗАМ

На Волзе шануюць Купалу

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І, дарэчы, грамадскі рух расійскіх беларусаў у бок Пячышчаў ужо адчуваецца. У прыватнасці, Алена Ляшковіч расказала: будучы ў Мінску, з ёй сустракаўся ў Купалаўскім музеі Сяргей Кандыбовіч. Ён, як вядома, узначалвае ФНКА “Беларусы Расіі”. Помнік Янку Купале ў Пячышчах, па яе словах, беларусы Расіі маюць намер адкрыць да 135-годдзя Песняра — у 2017-м. “Тэты помнік самі беларусы Татарстана прапанавалі зрабіць, калі я была на пачатку чэрвеня на ўрачыстасцях у Пячышчах, — далікатна абыходзіць згадку пра аўтара ідэі Алена Ляшковіч. — І мы падключыліся да справы. У прыватнасці, вядомы скульптар Павел Вайніцкі ўжо робіць эскіз, прычым амаль бясплатна. А на заводзе, якім кіруе Сяргей Марудэнка, помнік адальдуюць па сабешкошце: у знак павагі да Янкі Купалы і да Беларусі. З Сяргеем Кандыбовічам пад час нядаўняй сустрэчы дамовіліся: падрыхтуем інфармацыю пра будучы праект — устаноўку помніка Янку Купале — і размесцім яе на сайце ФНКА “Беларусы Расіі” для абмеркавання. Пасля будзем шукаць спонсараў ці адкрываць дабрачынны рахунак для ажыццяўлення праекта.”

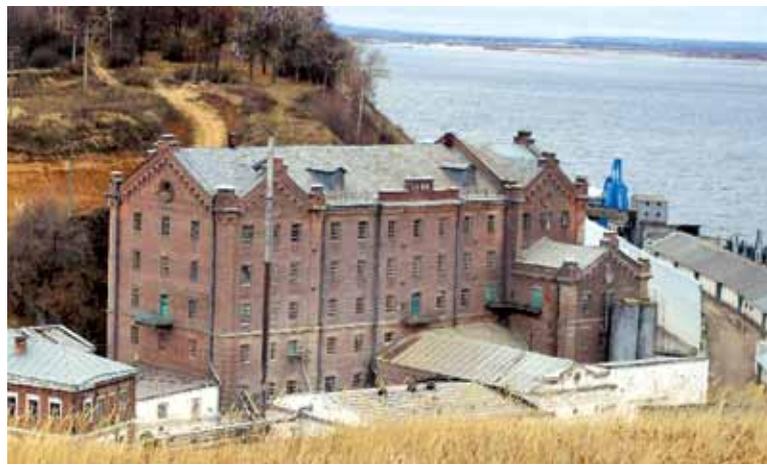
Купалаўцы на чале з Аленай Ляшковіч завезлі калегам у Татарстан — Музею Купалы там кіруе Рыма Абызава — новую выставу: адкрылі яе і падаравалі музею. Пра тое, як праходзіла свята, ёсць тэкст на інтэрнэт-партале “Новости Казані”. “Тэты мілы куток беларускай культуры добра знаёмы не толькі жыхарам раёна: з усёй рэспублікі едуць сюды, каб пазнаёміцца з творчасцю Купалы. А хто прыязджае да нас з візітам з сяброўскай краіны, то сваім абавяз-

Супрацоўніца Купалаўскага музея Вольга Пархімовіч знаёміць з падаранай выставай

кам лічыць ушанаваць памяць волата беларускай культуры,” — чытаем у ім. На ўрачыстасці была, вітала гасцей гондырэктар Нацыянальнага музея Татарстана Гульчачак Назіпава, якая называе музей ў Пячышчах “пярылінай татарстанскай культуры”. У апошнія гады, дарэчы, жадаючых пабываць там становіцца ўсё больш, а гэта азначае: музей патрэбен раёну, Татарстану, ўсёй Расіі. На свяце гаварылі і пра неацэнную ролю музея ў захаванні дружэлюбных стасункаў паміж краінамі, кантактаў між прадстаўнікамі розных культур.

Цёпла віталі ў Татарстане гасцей з Беларусі. Чытаем: “Як песня гучала прывітанне з вуснаў доўгачаканай на верхнеўслонскай зямлі госці — дырэктара Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы ў Мінску Алены Ляшковіч. Здавалася, свет змяніўся і на тварах прысутных зайгралі

Мясціна на беразе Волгі, дзе створаны Музей Купалы

ўсмешкі, калі яна загаварыла на беларускай мове. Як жа прыгожа яна гучыць, і зусім не патрабуе перакладу! Адным мова нагадала аб прасторах роднай Беларусі, іншыя пачулі гаворку братняга народа, атрымалі асалоду ад меладычнасці мовы. Алена Раманаўна прыехала не з пустымі рукамі. Для пачатку яна ўручыла Падзячны ліст за подпісам Міністра культуры Беларусі Рыме Абызавай, затым — верным памочнікам музея: начальніку вытворчасці Пячышчанскага млынкамбіната Даміру Фахрутдзінаву, калектыву “Калінушка” і аўтару гэтых радкоў. Але самы галоўны яе падарунак — гэта, вядома, перасоўная выстава “Ключу вас я на Пабеду...” у якой падрабязна прадстаўлены жыццё і творчасць яго перыяд. Пазней адбылося адкрыццё выставы, і госця з Беларусі

Вольга Пархімовіч (Яна — загадчыца аддзела культурна-адукацыйнай работы Купалаўскага музея. — Аўт.) на роднай мове правяла экскурсію.”

Прымаючы каштоўны падарунак, Рыма Абызава заўважыла: цяпер можна выязджаць з выставаю і за межы музея ды шырэй знаёміць расіян з творчасцю Янкі Купалы.

Даведка ГР.

Музей Янкі Купалы ў Татарскай АССР быў створаны ў маі 1975 года ў сяле Пячышчы, дзе ў гады Вялікай Айчыннай вайны Пячышчэ зжонкаю ў эвакуацыі. Да 1982 года музей працаваў на грамадскіх пачатках. У снежні 2000-га музейная экспазіцыя была абноўлена. Цяпер музей у Пячышчах расказвае не толькі пра паэта, але і пра гісторыю вёскі, камбіната хлебапрадуктаў, якому ўжо больш за сто гадоў.

ПАМЯЦЬ

Урокі патрыятызму ў музеі паэта

У Музеі Максіма Багдановіча ў Яраслаўлі патрыятычныя заняткі праводзяцца па плакатах, якія падарыў музею ўдзельнік Вялікай Айчыннай вайны Адольф Мішын

Даўно скончылася тая вайна, і ў школу ўжо ходзяць праўнукі салдат-пераможцаў. Што ведаюць яны пра падзвігі продкаў? Ці разумеюць, якім пакутным быў іхні шлях да Перамогі? Дзеці спрабуюць адказаць на пытанні на занятках “Плакаты Вялікай Айчыннай вайны”, якія падарыў Музею Максіма Багдановіча для школьнікаў 1-5 класаў.

Гасцей сустракае супрацоўніца музея, Любоў Валер’еўна Аўдзеева, у ваеннай форме — і дзеці настройваюцца на сур’ёзны лад. Потым і слухаюць экскурсавода, і самі далучаюцца да гутаркі. Сэнсавы цэнтр заняткаў — вядомыя агіплакаты

“Родина-Мать зовёт!”, “Будь Героём!”, “Защитим родную Москву!”, “Три года войны” ды іншыя. Дзеці згадваюць асноўныя даты, падзеі вайны. Калі яна пачалася? Што гэта такое? Пытаннімі скіроўваецца гутарка. Дзеці расказваюць пра лёсы сваякоў, якія вайну перажылі. “Вайна заўсёды цесна яднае лёсы чалавека і краіны. У памяць пра загінулых герояў, якія цаной свайго жыцця абаранялі Радзіму, давайце ўстанем і правядзем хвіліну маўчання”, — пасля такіх слоў Любові Валер’еўны дзеці ўстаюць з месцаў.

Юны ўзрост — якраз той час, калі душы адкрытыя для дыялогу, размовы пра вечныя каштоўнасці, высокія ідэалы. Прыемна бачыць, што юныя наведнікі музея ганарацца сваімі продкамі, якія выжылі ў цяжкія гады, адстаялі Радзіму. А хто пра тое не ведае, то пасля заняткаў у музеі паспрабуе даведацца.

Плакаты ў фонд Музея Максіма

У зале Музея Максіма Багдановіча — плакаты ваеннага часу

Багдановіча перадаў удзельнік Вялікай Айчыннай вайны Адольф Арсенавіч Мішын, цяпер ужо нябожчык. Яго сын разам з сям’ёй жыве ў Мінску, і ветэран часта бывае там. Ён, дарэчы, вельмі захапляўся саломаліценнем, купіў ў Мінску кнігі ды па іх асвоіў рамяство. І цяпер у Музеі Максіма Багдановіча вісяць два саламяныя павукі — гэта, як вядома,

беларускі народны аб’рэг для жытла, стаіць некалькі саламяных вазаў. Пасля смерці ветэрана яго жонка перадала плакаты ў музей на пастаяннае захоўванне, і яны, як бачым, не пыляцца ў запасніках. А плакаты — гэта камплект з 24 рэпрадукцый, выдадзены ў 1980-м, да 35-годдзя Перамогі, у ленинградскім выдавецтве “Аврора”.

Алена Лебедзева, г. Яраслаўль

ЛЁСЫ ЛЮДСКІЯ

З Барнаула — у Мёры

Алесь Мурочак

На адборачных турах XI Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур “засвечваюцца”, выяўляюць свае таленты людзі з розных куткоў свету

У мінулым нумары газета паведамляла пра адкрыццё фестывалю (“Фестываль — на год амаль!”) пад час Дня горада Мінска. Ён, нагадаем, упершыню выйшаў з канцэртных залаў на сцэнічныя пляцоўкі сталіцы. Тым часам ужо, паводле складзенага графіка, праходзяць мерапрыемствы фестывалю і ў іншых месцах краіны. А цёплае надвор’е спрыяе таму, каб яны былі па-сапраўднаму святочнымі, масавымі. У Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур паведамлілі: Віцебскі абласны фестываль “Нас з’яднала зямля Беларусі” праходзіць 13 верасня ў райцэнтры Мёры. Так распачаўся шэраг спаробнаўтварчых гуртоў і асобных прадстаўнікоў этнасупольнасцяў у Беларусі за права паўдзельнічаць на наступны год у заключных мерапрыемствах XI Рэспубліканскага фестывалю нацыянальных культур у Гродне.

З матэрыялаў, якія да фестывалю змясціла райгазета “Міёрскія навіны”, вынікае: на абласным фестывале культуры рускіх, якія жывуць у раёне, прадстаўляла Дзіна Юдзіцкая. Яна ў Мёрах ужо 12 гадоў. У артыкуле пад назвай “Заспявае сібірачка” расказваецца, што яе тата — заслужаны работнік культуры Расіі Дзмітрый Дзямісяў, а нарадзілася Дзіна ў Барнауле, на Алтаі. “Там закончыла музычныя школы, спявала ў народным хоры, разам з аднакурснікамі збіралі песенны фальклор, рабілі да яго аранжыроўкі, а потым выконвалі носьбітам. Нейкі час на радзіме працавала мастацкім кіраўніком, затым пераехала ў Латвію, прафесію памяняла і думала, што ніколі ўжо да яе не вернецца. А потым сямейныя абставіны паклікалі ў Мёры. Уладкавалася на працу ў райгаз, дзе мастацкая самадзейнасць — на высокім узроўні. І зноў Дзіна далучылася да песні”, — так апісвае шлях сібірачкі ў Беларусь журналістка Алена Басікірская. Дадае, што “жанчыну здзівіла неверагоднае багацце талентаў у нашым невялікім гарадку”. Дзіна Дзямітрыеўна вельмі любіць рускую культуру, але захоплена і беларускай. Наогул, у славянскіх традыцыях знаходзіць шмат агульнага. Сярод песень аддае душэўную перавагу народным.

Сёлета на фестывалі нацыянальных культур Дзіна Юдзіцкая спявала народную песню “За ваколіцай”. Дзеці яе ўжо дарослыя: сын Аляксандр — футбаліст у Наваполацкім «Нафтане», а дачка Дар’я працуе псіхолагам у Расіі. Падрастае і ўнучка Ксюша. Сама ж Дзіна прызнаецца, што хоць і прывычалася да беларускага жыцця, але ў душы застаецца расіянкай, і ў песнях аддае перавагу рускім народным: менавіта ў іх, мяркую, душа яе раскрываецца.

Рускую дыяспару раёна прадстаўляў і ансамбль “Сям’я Філіпавых”: бацька Сяргей Арсеньевіч з дачкамі Марынай і Анастасіяй. А сын Арсеньі, які вучыцца ў Маскоўскай акадэміі імя Інесіных, не змог прыехаць на фест. Філіпавы, дарэчы, удзельнічалі ў расійскім шоу-праекце “Наш выход”, дзе іх куратарам стаў Алег Газмандаў.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Сябры-суседзі Яніса Райніса

Маці вялікага сябра Беларусі і беларусаў Яна Райніса, 150-я ўгодкі якога цяпер адзначаюцца, мела беларускія родавыя карані і пахавана ў Віцебску

У Беларусі ніколі не забываліся на Яніса Райніса (11.9.1865 — 12.9.1929), вядомага латышкага паэта і перакладчыка, драматурга, філосафа і грамадскага дзеяча. Ён нарадзіўся на прыбярэгу Даўгавы, у тых мясцінах, дзе і ў вуснах яго маці Дарты Пліекшанэ не зжылася мова беларусаў і перадаваліся сыну Жаныню матывы іх векапомнай песеннай творчасці. І калі некалькі латгальскіх паветаў Віцебскай губерні былі перададзены ў 1920 годзе Латвіі, Яніс Райніс стаў верным абаронцам нацыянальных правоў тамтэйшых беларусаў. Пасадзейнічаў адкрыццю для іх гімназій, школ, падтрымліваў і развіццё культурна-асветнай дзейнасці. Нездарма ён, міністр асветы Латвійскай Рэспублікі, быў запрошаны дэлегатам на Акадэмічную канферэнцыю па рэформе беларускага правапісу і азбукі, якая праходзіла ў Мінску 14-21 лістапада 1926 года. Гэта, дарэчы, быў першы навуковы выхад Беларусі на міжнародную арэну, як выказаўся яе ўдзельнік Сцяпан Некрашэвіч, вучоны-мовазнаўца, ініцыятар стварэння і першы старшыня Інбелкульту (цяпер — Нацыянальная акадэмія навук Беларусі), акадэмік Беларускай акадэміі навук.

Разам з Райнісам выехалі тады з Рыгі дацэнт Латвійскага ўніверсітэта Эрнэст Блесэ, дырэктар Беларускай гімназіі ў Люцыне Уладзімір Пігулеўскі. (У інтэрнэце знаходзім: ён з 1922 года жыве ў Латвіі, дырэктарам гімназіі быў у 1924-25 гадах. А ў 1926-34 гадах загадваў беларускім аддзелам пры Міністэрстве адукацыі Латвіі. — Рэд.) Ехаў таксама з імі і рэдактар (на той час) газеты “Голас Беларуса” Кастусь Езавітаў. У вагоне разам з імі аказаўся навуковец і выдавец з Коўна Вацлаў Ластоўскі. Яніс Райніс некалькі разоў выступаў на канферэнцыі.

У Юрмале (станцыя Маяры, вуліца Я. Пліекшана, 5/7) я знайшоў у архівах Дачы-музея Райніса і Аспазіі некалькі кніг тых часоў з дарчымі надпісамі беларускіх пісьменнікаў, фотаздымкі з тых спектакляў, на якіх яму давялося быць у Мінску. Зацікавіў мяне здымак, на якім Райніс сфатаграфаваны разам з Янкам Купалам і пісьменнікамі, як пазней даведаўся — з сябрамі літаратурна-мастацкага згуртавання “Узвышша”. На здымку сядзяць злева направа: Змітрок Бядуля, Яніс Райніс, Янка Купала, Кандрат Крапіва (намеснік старшыні згуртавання); стаяць: Язэп Пушча, Адам Бабарэка (сакратар), Уладзімір Дубоўка, Пятро Глебка, Кузьма Чорны (старшыня згуртавання “Узвышша”). На адвароце здымка я прачытаў аўтограф Янкі Купалы, напісаны лацінкаю: “Welmipravažanatu riešniagu Latwii J. Rajnisu szczutaryjazny Janko Kupala Miensk 19/XI — 26h.”

І яшчэ адзін здымак — цудоўны партрэт Яна Райніса — быў створаны ў той жа дзень. Дзе? У фотатэлье “Трудколлектив”, што працавала на вуліцы Савецкай, 73. У Літаратурным музеі Янкі Купалы гэтыя здымкі можна ўбачыць. Ёсць на выставе і звесткі пра ўдзел паэта ў Акадэмічнай канферэнцыі. А дзе можна прачытаць сэння пра яе работу? Хіба ў публікацыі С.М. Запрудскага (“Веснік БДУ”. Серыя 4. 2004

Карціна Мікалая Гусева “Янка Купала і Ян Райніс”. 1959 г.

Яніс Райніс і ягоная жонка Аспазія

Яніс Райніс у Мінску з беларускімі пісьменнікамі. 19.11.1926 г.

г. № 3. С.21-26). Справа ў тым, што ўжо ў 1926-м Крэмль выказаў незадавальненне прайшоўшай канферэнцыяй. Пазней яна была абвешчана з’ездам беларускіх нацыяналістаў і контррэвалюцыянераў. Многія ўдзельнікі “нацдэмаўскага генеральнага з’лёга”, як яго назвалі, былі рэпрэсаваныя. Не ўратаваліся і тры “ўзвышанцы” са згаданага фотаздымка: У. Дубоўка, А. Бабарэка, Я. Пушча. У 1930-м яны былі арыштаваныя як “члены контррэвалюцыйнай арганізацыі”. Дарэчы, “выпраўлены”, адцэнзураваны фотаздымак 1926 года я таксама знайшоў у архівах Літаратурнага музея Янкі Купалы. Відаць, хоць і пакалечаны, перамаляваны адстраты трох асобаў, ён павінен быў нагадваць пра мінскае гасцяванне высокага латышкага гасця ў

экспазіцыях створанага Уладзіслава Луцэвіч Купалаўскага музея. А рэпрэсаваных пісьменнікаў рэабілітавалі толькі ў канцы 50-х...

Лепшым, чым на сапсаваным здымку, выглядае Райніс на карцінах мастакоў Мікалая Гусева “Янка Купала і Ян Райніс” (1959), Абрама Кроля “Сустрэча. Ян Райніс у гасцях у Янкі Купалы ў 1926 г.” (1982). У 2002 годзе рыжскі беларус Вячка Целеш выдаў паштоўку “Я. Купала і Я. Райніс”. На ёй за постацямі народных паэтаў відаць берагі ракі Дзвіны-Даўгавы. Мне гэтая паштоўка нагадвае яшчэ, што 21 лістапада 1926 года Райніс з Купалам быў у Віцебску на адкрыцці новага тэатра, які назвалі БДТ-2. Ён ведаў, што ў Віцебску жыла і пахавана яго мама Дарта, пра якую ён пісаў: “Па паданні продкі маці // з вольнае Літвы бая-

ры” (Пераклад Рыгора Барадуліна). Але толькі праз дзясяткі гадоў ад наведання Райнісам гэтага горада на Стара-Сямёнаўскіх могілках была аздоблена магіла маці. І 140-годдзе з дня нараджэння Яна Райніса мы натхнёна адзначылі менавіта каля помніка Дарце Пліекшанэ з роду Грыкоўскіх. Пра тое знакавае месца ведаюць і беларусы Даўгаўпілса, сярод якіх вядомы паэт Станіслаў Валодзька.

Згадваюцца мне знакавыя для беларусаў раінісаўскія даты. 1993 год. У серыі “Скарбы сусветнай літаратуры” ў Мінску выйшаў салідны том “Ян Райніс. Выбранае”. Пазней, 4 кастрычніка 1995-га, у Беларускім таварыстве дружбы мы наладзілі літаратурна-музычную вечарыну “Ветрык, вей!” з выставай “Ян Райніс і Беларусь”. Дарэчы, найлепшымі перакладчыкамі Райніса ў Беларусі ў першую чаргу былі Рыгор Барадулін і Васіль Сёмуха, абодва — кавалеры ордэна Трох Зорак Латвійскай Рэспублікі. Ах, якая прыгожая кніга “Ветрык, вей!” была выдадзена ў нас па-беларуску ў перакладзе Барадуліна! Потым 21 кастрычніка

2010 года ў Купалаўскім музеі прайшла вечарына, прысвечаная Райнісу: “Вясну з сабой я ўзяў на памяць”. Там жа 15 лістапада 2013 года былі вечарына “Я вам прынёс напеў зямлі бацькоўскай...” і выстава “Ян Райніс і беларуская літаратура”

Шмат зроблена ў Беларусі па ўшанаванні Яніса Райніса. У Мінску ёсць вуліца Райніса. Пра некаторыя факты я згадваю ў тэксце “Пашанцавала... на Райніса”, змешчаным у адным з нумароў “Краязнаўчай газеты”: у інтэрнэце <http://bfc.by/?p=2220>

І прыведзеныя тут звесткі праўдзяць высновы Райніса, выказаныя ім пасля вяртання з падарожжа 1926 года: “...беларусаў ахапіла цудоўная нацыянальная ўзнісласць”. Прыкметанай Райнісам узнісласці, будзем спадзявацца, не паменее нам і ў будучыні. Такія вось мы, раінісаўскія суседзі-балткрэвы. Такім словам, дарэчы, у Латвіі называюць беларусаў. І, скажам, Беларускі культурны цэнтр у Даўгаўпілсе па-латышску пішацца так: Baltkrievu kultūras centrs.

Сяргей Панізьнік, кавалер ордэна Трох Зорак Латвійскай Рэспублікі

ДАВЕДКА ГР

Да 150-х угодкаў Яніса Райніса адразу дзве выставы экспанаваліся нядаўна ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі: “У сэрца глянь сваё...” і “Аспазія і Райніс. Мяцежніца/гуманіст. Гісторыя двух паэтаў”. Гэта быў аповед пра жыццёвыя шляхі, творчасць, гуманістычныя ідэі, сяброўскую перапіску Янкі Купалы і Яніса Райніса, а таксама ягонай жонкі-паэтэсы Аспазіі. **Першую выставу** падрыхтавалі супрацоўнікі Літаратурнага музея Янкі Купалы ў Мінску: 17 плакатаў, кнігі твораў Янкі Купалы і Яніса Райніса. Гэтая выстава, нагадала дырэктарка Купалаўскага музея Алена Ляшковіч, дэманстравалася ўжо ў Мінску і ў Латвіі. А **другую выставу** арганізавалі Пасольства Латвіі ў Беларусі, Аб’яднанне мемарыяльных музеяў Латвіі, Сакратарыят старшынства Латвіі ў Савеце Еўрасаюза, Латвійская Нацыянальная камісія UNESCO, Музей літаратуры і музыкі. У Латвіі 2015-ы — год Я. Райніса і Аспазіі, і выстава прысвечана іх 150-м угодкам. Райніс і Аспазія паказаныя як значныя асобы, яны зрабілі вялікі ўнёсак у станаўленне сучаснай латышкай мовы. У экспазіцыі выставы — 18 планшэтаў.

Яніс Райніс
**Улюбёнец
у Айчыну**

Хто любіць Айчыну,
той мае свой кут —
І дах над сабой
і апошні прытулак;
Такому тут хлеб
і любоў — паратунак,
Такому разумныя
існасці — тут.

Ды не! Ёсць яшчэ
закаваныя сэрцы, —
З іх молат не выкрасе
іскры пакут.

Айчыне не будуць яны
аднаверцы.

Іх лёс бесталанны
вось з гэтай прычыны
Ў падмурак не ляжа
каханай Айчыны.

*Пераклад з латышкай мовы
Сяргей Панізьнік
паводле паэмаў Ніны
Янсанэ (Панізьнік).*

РЭГІЁНЫ ДРУЖБЫ

І мы яшчэ спяём!

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Религиозные преследования и экономическое угнетение заставляли бежать из Речи Посполитой белорусов — «прочан». (Некоторые час Белградчына была нават тэрыторыя Вялікага княства Літоўскага, пэтым — тэрыторыя войнаў паміж ВКЛ і Маскоўскай дзяржавай... — Аўт.) Они расселились на территории нынешних Вейделевского, Валуйского, Волоконовского, Чернянского и Красногвардейского районов Белгородской области (доказательством их белорусских корней служат мотивы и колорит вышивки народных костюмов, выполненной красно-черными нитями). Аўтар спасылка на кнігу: Жиров М. С. Народная художественная культура Белгородчины. — Белгород, 2000.

І далей у тэксце — цікавыя высновы: «Основной этнический состав Белгородского края стали потомки славян, осваивавших и облагораживавших земли. Все последующие переселенцы лишь вносили некоторые дополнения в общую демографическую ситуацию края. Спецификой колонизации Днепро-Донского междуречья стало участие в ней различных национальных групп русского, украинского и белорусского населения. Это подтверждается сходством южнорусских говоров с

украинскими и белорусскими, присутствием на карте края украинских и белорусских топонимов, а в обрядовой и бытовой культуре — множества элементов, имеющих как общеславянское, так и русское, украинское или белорусское происхождение (Пры тым аўтар дае спасылкі на крыніцы: Ботова С.И., Приставкина Т.А., Рябчиков А.В. Рукотворная краса землі Белгородской. Учебно-методическое пособие. В 2-х ч. Ч.1. — Белгород, Упр. культ. адм-ции Белгородской обл. 2000. — 248 с.; Курский областной краеведческий музей. Д. 222. Отчет этнографической экспедиции Курского областного краеведческого музея за 1965 г. — Аўт.)

При анализе особенностей данного рода обращает на себя внимание преобладание русско-украинских элементов над русско-белорусскими. Это имеет свое объяснение: контакты с украинцами носили более долговременный и регулярный характер, а белорусы заметного воздействия на демографическую ситуацию в крае не оказали ввиду немногочисленности переселенцев и значительной удаленности белорусских территорий от Оскольско-Донецкого междуречья.

Не паспрачаешся, далёка: ад Белграда да Мінска «па трасе», падказвае інтэрнэт, каля 950 кіламетраў. Бліжэй да Гомеля — пад 600. Ды ўсё ж мы

У саліста Белградскай філармоніі Уладзіміра Бойкі родавыя карані са Случчыны

ведаем, што і ў больш аддаленай Цюменьшчыне альбо пад Новасібірскам, Іркуцкам, Краснаярскам па гэты час ёсць беларускія вёскі. Так, перасяляліся туды нашы супляменнікі не ў XVI-XVIII стагоддзях, ды нашы культурныя ўплывы на Белградчыне цікава было б пашукаць. Што, дарэчы, можа быць пад сілу энтузіястам суполкі беларусаў і сяброў Беларусі, калі яна пажадае аформіцца...

Тым часам сляды беларусаў, калі задацца мэтай, знаходзіш у сучасным Белградзе, бадай, на кожным кроку. Вось адзін з шафэраў рэдакцыі «Белгородской правды», расказвалі нам, родам з Лепельшчыны. І супрацоўнік дзяржструктуры, якая вядзе нагляд за правядзеннем у вобласці будаўнічых работ, таксама каранямі адтуль. У некага родзічы ў Гомелі, а ў вахцёра рэдакцыі сваяк працуе ў Мінску: у Міністэрстве абароны...

Яшчэ пра аднаго галасістага белградца з беларускімі родавымі каранямі будзе да месца расказаць. Гэта заслужаны артыст Расіі, саліст Белградскай філармоніі Уладзімір Бойка. Рэпертуар у барытона шырокі: спявае «усё, што напісана

кампазітарамі ў розных жанрах». Галоўная ж для яго класіка — оперная музыка, якая дае магчымасць голасу не губляць форму. У інтэрв’ю «Прызванне певца» «Белгородской правде» (22.11.2014) — летась ва Уладзіміра Мікалаевіча было 65-годдзе — гаворыцца пра ягоны юбілейны канцэрт у філармоніі. Журналіст хоча даведацца, «откуда есть пошел» спявак, і ён згадвае пра нараджэнне ў Баку 5 лістапада 1949 года ў сям’і ваеннаслужачага. Дадае: «Тата, Мікалай Іванавіч, удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, служыў старшынёй на звыштэрміновай службе ў адной з часцей. Мама, Ганна Міхайлаўна, была хатняй гаспадыняй». І далей: «Тата звольніўся з Савецкай арміі, калі я закончыў сярэдняю школу. І мы пераехалі ў Белград. Тата родам з Беларусі, цяпер гэта Слуцкі раён Мінскай вобласці. Там цяпер жыве мая шматлікая радня па бацькоўскай лініі». Уладзімір Бойка з 1979-га жыве і працуе ў Белградзе, у яго пяцёра таленавітых дзяцей. Сын Аляксандр — вядучы саліст Украінскай нацыянальнай оперы. Дачка Людміла жыве ў Сумах — грае ў філармоніі на

кларнеце, сын Марыю «мае прыгожы высокі голас», а Лёва — саліст ансамбля песні і танца «Белогор’е». Летась у другім шлюбе ў нашага супляменніка нарадзілася яшчэ дачка Лізавета, і шчаслівы бацька марыць, што яна таксама «пойдзе нашым няпростым музычным шляхам».

Калі нататкі рыхтуюцца да друку, на Белградчыне праходзіць (19 верасня) вялікі, дзясяты па ліку Фестываль славянскай культуры «Хотмыжская осень». Гэта сяло Хотмыжск Барысаўскага раёна, ладзіцца фест раз на два гады «з мэтай захавання і развіцця міжнацыянальнага культурнага супрацоўніцтва ды ўмацавання сяброўскіх сувязяў паміж славянскімі народамі». Сярод шматлікіх гасцей яго арганізатары чакаюць і «калектывы з Беларусі». Пра тое расказвала журналістам намесніца дырэктара Белградскага дзяржаўнага цэнтра народнай творчасці Таццяна Раменка.

Так што беларускія песні ўжо гукаць на зямлі Белградчыны! Будзем спадзявацца, што іх падхопяць там і шматлікія нашы супляменнікі ды сябры Беларусі.

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

І там сустрэлі землякоў...

Актывісты Цэнтра беларускай культуры «Голас Радзімы» з Мікалаева наведлі гарадскі прытулак для людзей пажылога ўзросту ды інвалідаў

Калі мы падводзілі вынікі ўдзелу беларусаў у гарадскім фестывалі славянскіх народаў, то акардэаніст і спявак Эдуард Куцэнка ўнёс прапанову: наведаць прытулак. Ідэю прынялі аднагалосна. Нехта згадаў мудрыя словы: у якія б умовы ты ні трапіў, якія б перашкоды ні ставіў перад табой лёс, а жыць трэба так як належыць: самому быць Чалавекам ды людзям дапамагаць. І нашая ж суполка створана дзеля таго, каб рабіць дабро, пашыраць беларускую культуру на Мікалаеўшчыне. Па нас мяркуюць пра ўсіх беларусаў...

Думалі ў дадатак да нумароў самадзейнасці купіць пячэння, цуке-

рак, а Таццяна Бусько прапанавала прыгатуем нешта з беларускай кухні. Дырэктар прытулку Уладзімір Уласаў такі сюрпрыз ухваліў. І вась — суботняя раніца. Ездзем з добрым настроём у гасці: Эдуард Куцэнка, Таццяна Бусько, Валянціна Джуціна, Галіна Голуб, Галіна Міняйла ды аўтарка гэтых радкоў. Яшчэ рэдактар аддзела інфармацыі Дзяніс Іваноў і апэратар Антон Небісь з Мікалаеўскай абласной дзяржтэлерадыёкампаніі: як пачулі пра нашу акцыю, то таксама сабраліся ў дарогу.

Мікалаеўскі прытулак утвораны 5 верасня 2002 года — на тое было рашэнне сесі гарсавета. Там, на беразе рэчкі Інгул, жыве каля 40 чалавек. Прыгожая мясціна: вада, высокае неба, чыстае паветра. Ёсць усе ўмовы для паўнацэннага жыцця і рэабілітацыі хворых. У прытулку праходзяць сустрэчы з творчымі

Актывісты беларускай суполкі гасцюць у прытулку

калектывамі, грамадскімі суполкамі, прадстаўнікамі нацменшасцяў. Прыязджаюць студэнты, школьнікі: таксама з канцэртнымі праграмамі. Тыя сустрэчы, казаў дырэктар прытулку, найлепшыя лекі.

І мы самі ў тым змаглі пераканацца. Калі спявалі беларускую песню «Вы шуміце, шуміце нада мною бярозы», то і гледачы падпявалі. У прытулку сустрэлі двух землякоў з Гродзеншчыны: пагаварылі як родныя людзі. Было прыемна глядзець

на бабулю, якой за 90, а яны — жыва рэагуе на песні ды жарты, усміхаецца. І таксама падпявала! Яшчэ спявалі мы песні «Бульбачка», «Палюбіць Беларусь вельмі проста», «Цячэ вада ў ярок», «Касіў Ясь канюшыну»... Інсцэнавалі байку Кандрата Крапівы «Дзед і баба», чыталі вершы Рыгора Барадуліна, Максіма Багдановіча, Веры Вярбы, Анатоля Балужэнкі.

Таццяна Дзяменнікава, кіраўніца суполкі «Голас Радзімы», г. Мікалаеў

ЧЫТАЧ — ГАЗЕТА

Бярыце ды пампуйце!

У чытачоў газеты ёсць магчымасць зберагаць нумары «Голасу Радзімы» ў ПДФ-фармаце

Раней, да пераходу сайта на партал холдынгу «СБ. Беларусь сегодняя», можна было чытаць газету і скачваць яе ў ПДФ-фармаце. Потым яе можна было толькі праглядаваць. Чытачы, сярод іх і Людміла Сінякова з Даўгаўпілса, звярталіся ў рэдакцыю з просьбамі дасылаць ім ПДФ-кі нумароў. Мы ж падумалі: гэта будзе карысна ўсім! І вась камп’ютаршчыкі холдынгу вырашылі праблему. «Будзем выстаўляць PDF-файл свежага нумара ў першы матэрыял у спайдэры на галоўнай, — наведамляе Аляксей Красоўскі. — Для прыкладу адкрыйце спасылку: <http://golas.sb.by/dzen-za-dnyem/article/u-padarunak-belarusk-abyareg.html>.» Гэта якраз матэрыял з Даўгаўпілса «У падарунак — «Беларускі абярэг». Адкрывайце там ПДФ-ку, бярыце, пампуйце — і абавязкова чытайце!